

ДО
КОМИСИЯТА ПО ИКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА И
ТУРИЗЪМ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

„Целите на търговските споразумения днес са съвсем различни от времето след Втората световна война. Търговските тарифи в целия свят вече са ниски. Фокусът е изместен към „нетарифните бариери“, а за корпоративните интереси най-важната от тях са държавните регулации. Огромни мултинационални корпорации се оплакват, че противоречиви наредби оскъпяват бизнеса. Но повечето от наредбите, дори да са несъвършени, имат една цел: да защитят работниците, потребителите, икономиката и околната среда.

Нещо повече – тези разпоредби често са въведени от страна на правителствата, в отговор на демократичните искания на гражданите. Новите търговски споразумения евфемистично твърдят, че целта е просто хармонизация на регулаторните методи. Невинно звучащ израз, който предполага единствено насърчаване на ефективността. Бихме могли, разбира се, да постигнем регулаторна хармонизация чрез укрепване на законовите норми към най-високите стандарти. Но когато корпорации призовават за хармонизация, това, което следва да разбираме, е че сме в процес на състезание към дъното.“

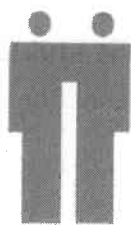
*Джоузеф Стиглиц, Нобелов лауреат по икономика,
The New York Times*

СТАНОВИЩЕ на Конфедерация на труда „Подкрепа“

Относно: Законопроект за ратифициране на Всеобхватното икономическо и търговско споразумение между Канада, от една страна, и Европейския съюз и неговите държави членки, от друга страна, подписано на 30 октомври 2016 г. в Брюксел, № 902-02-17, внесен от Министерски съвет на 28.06.2019 г.)

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Като част от социалните партньори и един от национално представителните синдикати в страната, КТ „Подкрепа“ от 2015 г. настоява да има възможност да участва в изготвянето на националната позиция при оформянето на търговски и икономически споразумения, страна по които е Европейския съюз. Икономическите споразумения имат трудови и социални аспекти, които традиционно се подценяват, а в глобализиран свят те имат преки и косвени въздействия

върху условията на труд, колективното договаряне, заплащането на работниците и служителите. Неслучайно настоящото становище започва с цитат от Нобеловия лауреат по икономика Джоузеф Стиглиц.

Напомняме, че Европейската конфедерация на профсъюзите не само подкрепяше, но и участваше в гражданските протести срещу двете всеобхватни споразумения на ЕС – с Канада и със САЩ.

Генералният секретар на ЕКП Лука Византини на протест срещу ТПТИ и СЕТА¹

ЕКП работи съвместно с Канадския конгрес на труда (CLC). Двете основни организации на работещите в ЕС и Канада се обръщаха многократно към преговарящите от двете страни на Атлантика с настояване да не създават възможност за подкопаване на работническите права. За съжаление, техният глас не беше чул. Всеобхватното икономическо и търговско споразумение беше публикувано с изричната забрана за каквито и да е промени по текста. Синдикатите, а и европейските депутати, нямаха възможност да участват при съставянето на споразумението. Въпреки категоричната позиция от страна на ЕК, че текстът не може да бъде редактиран, все пак редакцията имаше. Но не и в посока на подобряване и гарантиране на работническите права.

При влизането в сила на СЕТА, преди договорът да бъде ратифициран от държавите членки, основните преговарящи обещаха, че след една година действието и ефектите от споразумението ще бъдат разгледани и, ако се налага, ще се направят промени. Две години по-късно такава равностметка все още не е направена. ЕКП и CLC продължават да призовават европейските и канадските управляващи да защитят правата на работниците, така както гарантират правата на инвеститорите.²

След месеци настояване от страна на КТ „Подкрепа“ за национална позиция по темата, получихме неофициалното становище на Министерство на икономиката, което прилагаме към

¹ <https://www.etuc.org/en/pressrelease/eu-has-break-out-cycle-failure>

² <https://www.etuc.org/en/pressrelease/canadian-and-european-trade-unions-eu-breaking-promises-ceta>

настоящия документ. От въпросното становище е видимо, че експертите на министерството знаят какви са опасностите, които са заложили в СЕТА. Ще цитираме някои от тях:

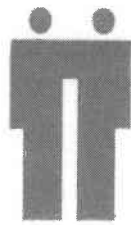
- *„Преговорите се водят на основата на негативни списъци. ...нов момент в начина на записване на либерализацията на търговията с услуги за ЕС... предоставят по-големи възможности за гарантиране на автономната либерализация.“* – накратко, ако конкретна обществена услуга не е включена в негативните списъци, то тя може да бъде приватизирана.
- *„Ratchet клауза – според нея, веднъж предприета либерализация от дадена държава, след това не може да бъдат въвеждани нови ограничения.“* – подчертаването е на авторите, с което те поставят акцент върху невъзможността вече приватизиран сектор да бъде върнат в обществени ръце. В становището се подчертава, че настояването за включване на ratchet клауза е било основна причина ЕС да се въздържа да въведе негативни, вместо типичните за Съюза, позитивни списъци.
- Сред секторите, които ще бъдат обект на тази скандална клауза са: пощенските услуги, морският транспорт, енергетиката и минната дейност.

На национално ниво КТ „Подкрепа“ инициира и участва в оформянето на становище на Икономическия и социален съвет на Република България. Макар при съгласуването с работодателските организации част от икономическата фактология да беше премахната, становището е в достатъчна степен критично и ние настояваме народните представители да се запознаят с него, преди да вземат решение дали да ратифицират това спорно споразумение.

Основни съображения и факти за СЕТА:

- Чисто търговската част от Споразумението е с ограничено значение, тъй като митническите тарифи на развитите страни бяха свалени радикално още през 90-те години.
- **Наднационални арбитражи ISDS** – съществуват редица примери, в които търговски споразумения с включен наднационален трибунал препятстват работата на синдикатите, сдружаването на работниците и служителите, организирането на стачни и други профсъюзни дейности.

Арбитражите имат въздействие върху всяка област от обществения живот. Модифицирането на механизма в СЕТА не премахва възможността за съдене на държави, когато са засегнати **легитимни очаквания за печалби** на инвеститорите! Наднационалните съдилища са и механизъм за т.нар. „регулаторно охлаждане“ – под заплахата от санкции в размер на стотици милиони, понякога милиарди, долари, държавите се въздържат да приемат закони и други нормативни актове.

В България имаме много болезнен пример за това – двата големи „американски“ ТЕЦ-а.³ Нееднократно и синдикати, и работодатели сме настоявали тези договори

Дисбалансите в енергийната система, парасналата задлъжнялоост на Националната електрическа компания и увеличението на цените на електроенергията доведоха до създаване на временна анкетна комисия към Народното събрание за проверка на състоянието на енергетиката в Република България към 31 януари 2015 г. Изводите на комисията, в която има представители на всички парламентарно представени партии, са еднозначни – основните тежести са резултат от дългосрочните договори за изкупуване на енергия и високите преференциални цени на два ТЕЦ-а, американска собственост, и на ВЕИ производителите.

Публикувани са части от договорите с ТЕЦ-овете: „Защита на първоначалната инвестиция“, ако след отправната дата по договора настъпни промяна в законодателството, която да доведе до нови разходи, то се коригират цените за енергия, за разнолагаемост и за допълнителни услуги, така че да се реализира същата печалба след облагане с данъци, каквато би била реализирана, ако не бяха налице допълнителните разходи.“ Поради тази причина, предвидените 5% отчисления от производителите на електроенергия във фонд за гарантиране устойчивостта на енергийната система ще бъдат висящи от всички други предприятия, дори от държавната АЕЦ, която продава електричество на минимална цена, но не и от т.нар. американски ТЕЦ-ове. Които са причина за дисбалансите.

да бъдат прекратени. Имаше и протести с такива искания. Но правителството не изхвърля ненужните на страната ни „инвеститори“, защото в договорите има клауза за наднационален арбитраж, където България би била санкционирана с огромни глоби, когато същите „инвеститори“ заведат дела срещу страната. Затова продължаваме десетилетия да плащаме ненужни разходи и високи цени за електроенергия.

- Реално защитата на труда в СЕТА е слаба. Глава 23 „Търговия и труд“ е пълна с добри намерения, като например: „никоя от страните не може да се въздържа от ефективното прилагане на своето трудово право и стандарти... за да насърчава търговията или инвестициите“ (чл. 23.4.3). Но в СЕТА няма предвидени наказания, ако европейски държави, Канада или компании, действащи там, нарушат подобна разпоредба. За разлика от други части от текста – например, за правата на чуждестранните инвеститори – трудовите правила не могат да бъдат наложени

³ Временна анкетна комисия за проверка на състоянието на енергетиката в Република България към 31 януари 2015 г., документи <http://www.parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/members/2396/documents>

чрез търговски санкции или финансови стимули (чл. 23.10 и 23.11.1). Нарушение на трудовите права в СЕТА ще доведе само до необвързващ процес на дискусии и препоръки. Европейските и канадските профсъюзи предложиха протокол²⁹ – да направят правилата за труда в СЕТА ефективни. Темата е важна за тях заради страховете им, че СЕТА ще застраши трудовите стандарти (и работодателите ще могат по-лесно да преместват капитала към места, където стандартите са ниски или се прилагат хлабаво). Предишният опит с неприлаганите трудови раздели на съществуващите търговски споразумение на ЕС (като тези с Колумбия или с Южна Корея) показва, че Европейската комисия не предприе действия дори когато имаше нечувани нарушения, документирани от синдикатите.⁴ **За обществото – доклади и семинари, за корпорациите – стотици милиони долари компенсации.**

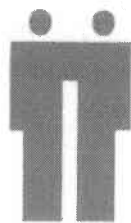
- Регламентиране на минимални трудови стандарти може да се тълкува като пречка пред формиране на по-високи печалби за мултинационални компании.
- **Контрол на качеството и информиране на потребителите** – по общо правило досега се прилага контрол на над 20% от партидите месо, по силата на договора между ЕС и Канада вече ще се проверяват едва 10% от тях.
- Значим ръст на заведените срещу държави дела от страна на инвеститори, тъй като мултинационалните компании получават все по-големи права и възможности да извиват ръце на правителства. Докато през 2000 г. заведените дела са 13, през изминалата 2019 г. вече са 31. А общият им брой е 983! Често те струват милиарди долари.
България до момента е съдена по 10 такива дела! Икономически слабите държави са най-честата жертва на мултинационалите.

Съмнителни ползи от СЕТА:

- Всички прогнози за ефекта от ВИТС, които ЕК съобщава, са направени на базата на търговската част от споразумението. Те не обхващат ефектите от трудните за предсказване потоци от инвестиции. На базата на прогноза⁵, поръчана от ЕК, бе оповестено, че БВП на ЕС ще нарасне с до 11,6 милиарда евро (0,08% ръст) на седмата година от подписване на евентуален договор за свободна търговия с

⁴ <https://strongerunions.org/2015/11/24/koreas-broken-promises-sound-alarm-over-oecd-membership-trade-agreements/>

⁵ Assessing the costs and benefits of a closer EU-Canada economic partnership
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/october/tradoc_141032.pdf

Канада⁶. В друг, поръчан от ЕК анализ⁷, се прогнозира ръст от 0,02-0,03% на БВП и на заплатите.

- Очаква се износьт на ЕС за Канада да се увеличи с 24.3%. Графикът на ВИС предвижда за седем години почти всички мита да отпаднат. Така европейският бизнес ще спести от мита 470 млн. евро годишно (1,6-2,1% редуция на ефективното обмитяване), а държавните бюджети на ЕС ще изгубят 158 млн. евро от мита върху канадски стоки⁸.
- Официални очаквания на ЕК за ръст на БВП 0,02%-0,08% показват трудностите да се прогнозира конкретен икономически ефект от споразумението на фона на флукуациите в глобалната икономика и далеч по-големия обмен с трети страни. Други, непоръчани от ЕК прогнозни модели, допълнително вземат предвид и динамични фактори като отклоняването на търговски потоци вътре в ЕС и промяната в безработицата. Те показват не увеличение, а намаление на националния доход в ЕС с 0,49%, на работните места с 200 хиляди и на доходите (между 316 и 1331 евро годишно за отделните държави членки).⁹
- При средна месечна заплата в България за декември 2017 г. в размер на 1123 лв., увеличението при различните сценарии на ЕК след седем години ще бъде между 0,11 лв. и 0,90 лв.
- Докато най-оптимистичните експертни оценки сочат евентуален ръст на достойните работни места в ЕС с 0,018% за 10-годишен период от пълното прилагане на СЕТА, то други анализи прогнозират загуба на 204 000 работни места.

Резултатите от прилагането на СЕТА до момента не потвърждават оптимистичните очаквания, с които споразумението ни беше промотирано. През 2019 г. изнесените от България към Канада стоки съставляват едва 0,3% от целия български износ. Най-добрата година за икономическите ни връзки с отвъдокеанската държава е 2000 г., когато износьт ни към нея формира цели 0,67% – това е повече от два пъти повече и то без никакви всеобхватни споразумения. Очакванията за увеличени пътувания към Канада също не се оправдаха. Визите отпаднаха, доколкото реално са отпаднали е друг въпрос, от декември 2017 г. През 2019 г., по данни на НСИ до месец ноември, 7014 български граждани са посетили северноамериканската

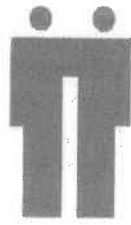
⁶ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-573_en.htm

⁷ A Trade SIA Relating to the Negotiation of a Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) Between the EU and Canada http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/september/tradoc_148201.pdf

⁸ СЕТА - Обобщение на финалните резултати от преговорите

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/december/tradoc_152982.pdf Оценка на база данни от 2009-2011 г.

⁹ http://www.ase.tufts.edu/gdae/policy_research/CETA_simulations.html

държава. Но за последните 11 години най-голям брой наши сънародници са посетили Канада през 2015 г. – 8137. Без споразумение.

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Очевидно е, че значими икономически ефекти в полза на нашата държава няма. СЕТА по никакъв начин не може да се приема за „споразумение-модел“ на бъдещите търговски взаимоотношения, които трябва да следва Европейския съюз. То е в ущърб не само на работниците от ЕС и Канада, но и в ущърб на малкия и среден национален бизнес.

Поради всичко изброено, КТ „Подкрепа“ призовава българските депутати да **не ратифицират** Всеобхватното икономическо и търговско споразумение между Канада, от една страна, и Европейския съюз и неговите държави членки, от друга страна. Не на последно място причина за задължителното отваряне на вече затворените текстове на СЕТА е и излизането на Великобритания от ЕС. Новата конфигурация променя генерално прогнозите, направени в хода на преговорите, които и без това не са икономически значими за европейските народи. Едно модерно, социално и екологично отговорно споразумение, каквото СЕТА не е, ще има подкрепата на синдикати, работодателски организации, граждански среди.

С УВАЖЕНИЕ:

ИНЖ. ДИМИТЪР МАНОЛОВ
ПРЕЗИДЕНТ НА КТ „ПОДКРЕПА“

**Всеобхватно икономическо и търговско споразумение между ЕС и Канада
(СЕТА) – параметри на споразумението и очаквани ефекти за България**

I. Позиция на България

Първоначалната оценка на българската администрация относно разпространения текст договорен между ЕС и Канада е положителна. Постигнат е балансиран и взаимноизгоден резултат в трудни области като правилата за произход, селскостопански продукти, търговия с услуги и инвестиции. В хода на преговори България се стреми към защита на националния интерес и са положени всички усилия за гарантирането и запазването на високите стандарти и правила по отношение на защитата на потребителите, трудещите се и националната икономика. Особена важност в контекста на преговорите бе визовия въпрос, тъй като само българските и румънски граждани бяха обект на визов режим от страна на Канада. В резултат на усилията на администрацията и на ЕК, Канада прие план за действие по въпроса и в момента се работи по облекчаването и премахването на визите за български граждани.

I. Актуално състояние на въпроса

Преговорите приключват на срещата на високо равнище между ЕС и Канада в Отава на 26 септември 2014 г. Следва да се отбележи, че официално парафиране на текста все още няма. Текстът е предаден за правно изчистване преди да бъде представен за одобрение от Съвета на ЕС и Европейския парламент, като се очаква правния преглед на текста да приключи до есента на 2015 г. След подписването на споразумението, то ще бъде представено на Европейският и националните парламенти за ратификация. Един от отворените въпроси в този процес е дали споразумението ще бъде представено като споразумение от „смесен тип“, т.е. от компетентността на ЕС и на държавите му членки, или като споразумение само от общностна компетентност. До момента наличния текст на споразумението е без дефиниция за страни по него, с които ще се определи компетентността.

Преговорите между ЕС и Канада за всеобхватно икономическо и търговско споразумение се водят от май 2009 г. Очакван бе пробив в преговорите по време на министерска среща между Комисаря по търговията на ЕС, Карел де Гухт, и министърът на търговията на Канада, Ед Фаст, през 2012 г. но такъв не бе постигнат. След като не бе постигнато съгласие по ключови въпроси, бе заявена силна политическа воля за приключване на преговорите във възможно най-кратък срок. Тонва доведе до провеждането на интензивни сесии на техническо и политическо ниво с оглед намиране на компромисни решения по откритите въпроси.

През 2013 г. преговорите по редица ключови въпроси се водят предимно на ниво главен преговарящ, като най-чувствителни са правилата за произход, някои сектори в търговията с услуги, енергетиката, инвестициите и търговията със селскостопански стоки. До лятото на 2013 е намерен компромис по почти всички

въпроси, което оформя краен пакет договорности. Единствената пречка пред приемането му е настояването от страна на Канада по отношение квотите за свинско и говеждо месо. Няколко пъти въпроса бе обсъждан на високо политическо ниво между Барозо и Харпър, като на 18 октомври 2013 г. е постигнат пробив и политическо съгласие по ТК от интерес и за двете страни, така се пристъпва към приключване на споразумението. Въпреки постигнатото политическо съгласие, редица технически въпроси са оставени за разрешаване до есента на 2014 г.

II. Параметри на споразумението

Достъп до пазара на стоки. Договорена е либерализация на 99% от тарифните номера за период от 7 години, като за 96% от тях либерализацията е незабавна, с влизане в сила на споразумението. По *индустриалните стоки* е договорена незабавна либерализация на 99% от тарифните позиции. Канада ще либерализира 99,6% от тарифните си позиции. Преходен период има за шест от тарифните кодове за автомобили (7 години) и за корабите (7 години преходен период; за сравнение - в ЕФТА е предложен 15 години, а в НАФТА изобщо не са либерализирани). ЕС въвежда незабавна либерализация за 99,9% от индустриалните си стоки, като с преходен период от 7 години са алуминият и автомобилите.

По селскостопанските стоки, разглеждани като ключови в тези преговори, е договорена либерализация на голяма част от взаимната търговия, с изключение на чувствителните стоки (говеждо, свинско, сладка царевица за ЕС, и продуктите по т.нар. supply management regime – млечни продукти, пилешко и яйца – за Канада). За чувствителните стоки ще бъде осигурен нов пазарен достъп под формата на тарифни квоти (ТК), чийто размер бе сред основните причини за застоя на преговорите през 2013 г.

В преговорите по *чувствителните стоки* ЕС е не само дефанзивен, но и офанзивен. Канада настоява на значителни количества за говеждото, особено за пряското и охладеното, както и за свинското, но предлага в замяна много скромни размери по млечните продукти. Офертите по чувствителните стоки са обвързани с условности основно по правилата за произход. ЕС се стреми към баланс в пазарния достъп за селскостопанските стоки и към намаляване на преходния период за стоките от офанзивен интерес. След договарянето на количествата ТК за чувствителните селскостопански продукти, бе поставен въпросът за администрирането на квотите. На политическо ниво бе договорено Канада да прилага ТК с лицензионен режим за някои продукти с произход от ЕС, а ЕС ще прилага принципа "пръв дошъл, пръв взел" (first come, first served) по отношение на продуктите с произход от Канада. Голяма част от ДЧ (в това число и България) изразиха мнение, че така договореното администриране на ТК в СЕТА прави ангажиментите по споразумението небалансирани, в ущърб на ЕС, с потенциални заплахи за вътрешния пазар. По последна информация от ЕК, не са представени текстове, ЕС няма да прилага принципа „пръв дошъл, пръв взел“, а лицензионен режим спрямо канадските селскостопански продукти. Също така, Канада

се е съгласила да отдели част от квотата си за нови търговци, което е в интерес на България.

По вината и спиртните напитки – стоки от офанзивен интерес за ЕС – могат да се очакват положителни резултати въпреки първоначалната съпротива на Канада. Постигнатият към момента пакет е задоволителен и ще включва дисциплини относно дискриминационните практики, прилагани от канадските провинции. По рибите и рибните продукти, Канада се е съгласила на пълно премахване на митата, а ЕС - на 95,5% от тарифните позиции. Напредък бе възможен след взаимен компромис по отношение на правилата за произход.

Експортен интерес за България представляват следните стоки: млечни продукти, тестени продукти, някои видове консервирани зеленчуци, храни за животни, някои вина и прясно грозде, суров тютюн, медни руди, нефтени масла, текстилни изделия. По отношение на вноса от Канада като чувствителни за нас са идентифицирани: свинско месо и свинска мас, месо от домашни птици, месо от коне и мулета, някои морски риби /скумрия/, консервирани домати, захарен сироп, трици, текстилни изделия. За повечето от тези стоки е договорен преходен период за намаление на митата.

Достъп до пазара на услуги и инвестиции .Преговорите се водят на основата на негативни списъци. Негативните списъци със задължения по търговията с услуги са нов момент в начина на записване на либерализацията на търговията с услуги за ЕС. Счита се, че те представляват по-прозрачния подход на отразяване на ограниченията по законодателството и, в допълнение, предоставят по-големи възможности за гарантиране на автономната либерализация на търговията с услуги, тъй като се обвързват с т.нар **ratchet клауза**. Според нея, при веднъж предприета либерализация от дадена държава, изразяваща се в премахването на някое ограничение в търговията с услуги, **след това не може да бъдат въведени нови ограничения**. По принцип този вид списъци се ползва от развитите държави в света при сключването на споразумения за свободна търговия в услугите (напр. в ОИСР, НАФТА, споразуменията на САЩ и др.). В рамките на СТО и на сключените досега ССТ-та от ЕС се е ползвал т.нар. положителен списък. **Разликите между двата типа списъци са, че докато в положителния списък се описват конкретни задължения за либерализация по зададените сектори на услугите, като невключването на даден сектор означава, че страната не поема никакви ангажименти по него, то в негативния списък следва да се включат всички съществуващи ограничения, като липсата на ограничение и/или сектор означава пълна либерализация.** Това изискване, както и т.нар. ratchet клауза, до голяма степен възпираха ДЧ на ЕС от приемането на този подход в преговорите. В рамките на договаряното споразумение с Канада, обаче, беше решено да се пристъпи към този списък с цел получаването на по-големи отстъпки от Канада.

След проведени преговори на ниво главни преговарящи е постигнат *общ пакет от договорености*. Канада се е съгласила да увеличи значително прага за преглед на придобиването на канадски компании от чужденци (от 344 млн. канадски долара до 1,5 млрд.), като тази мярка ще влезе в сила и по отношение на САЩ и други търговски партньори на Канада. По отношение на *телекомуникациите*, Канада ще разреши придобиването на 100 % от канадска компания стига да не надвишава 10 % от пазарния дял. В същото време всички ограничения ще бъдат обвързани с т. нар. ratchet клауза, чрез записването им в Анекс 1 от ангажиментите по търговията с услуги, т.е. бъдещото либерализиране на сектора няма да може да бъде обърнато, което Канада прави за първи път и то по отношение на ЕС. По отношение на *пощенските услуги* и двете страни са се съгласили да обвържат ангажиментите си в Анекс 1, т.е. с ratchet клауза. По отношение на *морския транспорт*, Канада се е съгласила да отвори маршрута Халифакс - Монреал за оператори на ЕС (feeder), като отказваше да даде достъп на наети кораби плаващи под друг флаг, освен на ДЧ на ЕС, но в крайна сметка даде съгласие всички съдове собственост на европейски компании да се признават. По *финансовите услуги*, Канада е поела ангажимент, че ще се премахнат ограниченията за чужденци на провинциално ниво (основно equity caps), но още няма окончателно споразумение по въпроса, както и по провинциалните ограничения за застрахователни услуги. По отношение на *услугите в областта на културата*, Канада няма да поеме ангажименти по достъпа до пазара, но ще бъдат включени в обхвата на разпоредбите по инвестиционна защита. По отношение на *енергетиката*, Канада се ангажира да облекчи лицензирането на европейски компании и контрола върху предприятия в миннодобивния сектор, както и да изясни обхвата и действието на ограниченията си в сектора.

От своя страна ЕС следва да поеме ангажименти, като резервите на държавите-членки по отношение на морски транспорт, енергетика и минна дейност, професионални услуги ще бъдат преместени в Анекс 1, под действието на ratchet клауза. По начин 4, се очаква държавите-членки на ЕС да поемат ангажименти за пазарен достъп и национално третиране по отношение на присъствието, не за достъпа, за две категории (IP и CSS); да се поемат ангажименти по две нови категории (инвеститори и краткосрочни бизнес посетители) по определени сектори; някои държави-членки ще поемат ангажименти за технолози в няколко дейности; ще се гарантира отразяването на директивата относно вътрешните корпоративни трансфери на персонал.

Начин 4 (достъп на физически лица) е основен офанзивен интерес на Канада и приоритет на някои от провинциите ѝ. **За България това е чувствителен въпрос**, тъй като е една от двете държави членки на ЕС, за които Канада поддържа визов режим. Въпросът е поставян многократно в хода на преговори, като Канада уверяваше, че търси решение на проблема. Според ЕК е въпрос на време визовите ограничения за всички държави членки на ЕС да отпаднат.

Дискусията по *аудиовизуалните услуги* продължава като част от общата дискусия по културните услуги. Разбиранията на Канада и ЕС са различни относно обхвата на културни услуги, като се очаква този въпрос да бъде решен в процеса на правното изчистване на текста.

По *инвестициите* работата по текста напредва след политическия пробив от октомври 2013 г., като към момента в голяма степен е стабилизирани. Остават съмненията на голяма част от ДЧ за качеството и ефектите от така договорените текстове, като оценките са, че стандартите на инвестиционна защита договорени в СЕТА към монета са недостатъчни и не дават достатъчно ниво на защита. Поради, което изрази мнение, че в никакъв случаи не следва да бъдат еталон за бъдещи преговори, особено с развиващите се страни.

По *финансовите услуги* предложението на Канада е да има отделна глава, с елементи от другите глави. От главата по инвестициите се вземат *protection standards for expropriation and transfer*. Канада е предложила двустепенен филтър – първо регулаторните органи на страните обсъждат проблема и ако няма решение се преминава към спор „държава-държава“. ЕС не е приел предложението на Канада, настояваме да се обхванат всички стандарти на защита за финансовите услуги, САЩ също са си сменили подхода и са възприели този на ЕС.

Офертата на Канада по **обществените поръчки** е най-амбициозната ѝ оферта досега и принципно се оценява като добра. Чувствителни са корабостроенето, градския транспорт, енергийния сектор и провинциалните изисквания за железопътния транспорт в Квебек и Онтарио, оставени от Канада за решаване в края на преговорите. Канада търси начин да предостави отстъпки на ЕС, без да отменя изискванията за САЩ (предвид законодателството „Buy American“). След последните срещи на преговарящите екипи е постигнат напредък по енергийния сектор (повече то 70% от сектора в Канада е включен), както и компромис относно някои видове поръчки на регионално ниво, които Канада е изключила от гледна точка регионалното си развитие. Въпреки амбициозната оферта на Канада, тя все още не е балансирана. Поради тази причина е договорено ЕС да оттегли офертата си по отношение на пристанища и летища, одитни и счетоводни услуги, а Канада да добави към своята правни консултантски услуги, предоставяни от чужденци. Така се счита, че ще се постигне по-добър баланс по отношение на обществените поръчки.

Постигането на по-висока защита на **интелектуалната собственост** е приоритет за двете страни. ЕС търси по-добра защита на авторски права в Канада. По *географските означения* (ГО) е постигнат „стабилизирани“ текст на основата на чл.23 от ТРИПС. Открит бе въпросът за конфликта на ГО на ЕС и регистрираните в Канада търговски марки (ТМ). ЕК отстоява позицията за необходимостта от удовлетворителен резултат по ГО (засилена защита на ГО на ЕС в Канада), след министерската среща е намерен компромис, но няколко ГО на ЕС остават под въпрос в зависимост от изхода на преговорите по селското стопанство. Съкращаването на списъка с конфликтни наименования ще е добър прецедент за бъдещите преговори със САЩ.

Фармацевтичните патенти са основен спорен въпрос и дълго време не се намираше решение. ЕК оказва постоянен натиск, тъй като канадската система все още притежава недостатъци, в сравнение със системите на индустриализираните държави – най-вече по защитата на данни, връщането на патентния срок и правото за обжалване на патентно решение. Основните притеснения на ДЧ са относно неоснователни иски и експроприране, произтичащи от правилата за патентите, в опровержение на тези стракове канадския министър-председател е дал писмена гаранция. Постигнато е съгласие по *camcording* – Канада е приела предложението на председателството. Някои от текстовете свързани с наказателното право прилагане при защитата на интелектуалната собственост съдържаха разпоредби подобни на текстовете на АСТА. ЕК, някои ДЧ (в т.ч. и България) и Председателството на Съвета изразиха мнение, че въпросът трябва да бъде проучен и да се излезе с обща позиция пред Канада, като при нужда да се изменят въпросните разпоредби. Канада прояви разбиране и текстовете бяха премахнати.

Споразумението обхваща някои аспекти на търговията, засягащи **опазването на околната среда, трудовата заетост и устойчивото развитие**. ЕС и Канада потвърждават поетите от тях международни ангажименти по тези въпроси. Разпоредбите на проектоспоразумението са в съответствие със стандартите на МОТ и двустранната Спогодба между България и Канада в областта на социалната сигурност, която предстои да бъде подписана.

Споразумението се състои от 13 части:

- Национално третиране и пазарен достъп за стоки
- Правила за произход, процедури за произход, улесняване на търговията
- Технически пречки пред търговията
- Регулаторно сътрудничество
- Санитарни и фитосанитарни мерки
- Инструменти за търговска защита
- Инвестиции и услуги
- Обществени поръчки
- Интелектуална собственост
- Политика на конкурентоспособност и други свързани мерки
- Устойчиво развитие
- Уреждане на спорове и институционални въпроси
- Засилено сътрудничество в областта на науката, технологията и развойната дейност